

Datum: 22 April 2021

Infrastrukturdepartementet

i.remissvar@regeringskansliet.se

Avgifter för information i elektronisk form (SOU 2020:82)

dnr I2021/03462

Myndigheten för digital förvaltning (DIGG), som har i uppdrag att samordna och stödja den förvaltningsgemensamma digitaliseringen i syfte att göra den offentliga förvaltningen mer effektiv och ändamålsenlig, lämnar följande synpunkter.

Sammanfattning

DIGG tillstyrker att det finns ett behov av en tydligare, mer förutsebar reglering av hur avgifter ska beräknas för information i elektronisk form. Att använda en schablon för att beräkna avgifter anser DIGG i grunden vara bra. Tillgång till information har ett särskilt samhällsvärde, och DIGG anser att det är av yttersta vikt att skapa rättsliga förutsättningar som värnar, snarare än begränsar tillgången till information. Därutöver behöver regelverken hålla över tid i en snabbföränderlig teknisk utveckling.

Med bakgrund till det ställer DIGG därför sig tveksam till ett antal förslag och vad de skulle innebära för att ta tillvara på digitaliseringens möjligheter:

- DIGG avstyrker de delar som avser att en myndighet tvingande *ska* ta ut en avgift. Istället föreslås att *får* används.
- DIGG avstyrker att schablonmodellen ska baseras på antal filer, då det skulle medföra alltför dålig förutsebarhet för beställaren.
- Sammantaget anser DIGG att förslaget skulle innebära att de övergripande incitamenten att begära ut, och därmed även vidareutnyttja, elektronisk information skulle begränsas.

Generella synpunkter

DIGG anser att ett uppdaterat regelverk kring avgifter är nödvändigt. Staten har här ett tillfälle att skapa incitament för att leva upp till mål och strategierna med digitaliseringen och inte minst de förvaltningspolitiska målen: ”en innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har en väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet och därigenom bidrar till Sveriges utveckling och ett effektivt EU-arbete.”

Att använda en schablon för att beräkna avgifter anser DIGG i grunden vara av godo för en effektiv hantering av myndighetens utlämningsärenden. Tillgång till information har ett särskilt samhällsvärde, och DIGG anser att det är av yttersta vikt att skapa rättsliga förutsättningar som värnar, snarare än begränsar tillgången till information. Därutöver behöver regelverken hålla över tid i en snabbföränderlig teknisk utveckling.

DIGG vill uppmärksamma att offentliga verksamheter vägleds att i första hand göra information proaktivt öppet och digitalt tillgänglig för användning för externa intressenter, på det sätt som beskrivs i Principer för att tillgängliggöra information¹. Principerna är framtagna för att stödja den offentliga förvaltningens arbete med att tillgängliggöra information för vidareutnyttjande.

7.3.2 En myndighet ska ta ut en avgift när den efter begäran tillhandahåller information i elektronisk form

DIGG avstyrker att en myndighet tvingande *ska* ta ut en avgift, särskilt med beaktande av de skillnader som härrör från ett analog respektive digitalt utlämnande. DIGG föreslår istället att myndigheterna *får* ta ut en avgift.

Givet att samhället och medborgare blir allt mer beroende av digitalt tillgänglig information, bör staten i stället behandla och överväga frågan att undanta att ta ut en avgift helt och hållet eller att komma med alternativa finansieringsförslag. Därutöver har Statskontoret exempelvis identifierat låg motivering hos myndigheterna, tekniska begränsningar med undermåliga system och otydliga krav vid upphandlingar som centrala hinder för att tillgängliggöra data (Statskontoret 2018:6, s. 39 ff.). Om man ser på frågan utifrån dessa perspektiv, kan det inte vara rimligt att flytta ut kostnaden på medborgare och företag, som dessutom verkar hämmande på vidareutnyttjande av data, genom att ta ut en avgift som i praktiken kan bero på ineffektiva system och låg motivation. DIGG

---

¹ <https://www.digg.se/utveckling-av-digital-forvaltning/oppna-och-delade-data/offentliga-aktorer/nationella-principer>

anser att avgiftsfrihet som norm bättre återspeglar öppna data-direktivet om att handlingar bör göras tillgängliga för vidareutnyttjande avgiftsfritt och, om avgifter är *nödvändiga*, bör de i princip begränsas till marginalkostnaderna (art. 36).

Vidare anser DIGG att ett övergripande ska-krav, med enbart möjlighet till undantag om det föreligger särskilda skäl, innebär en ökad administrativ börda för myndigheter. Som ovan redogjort motiveras inte denna utökade börda genom uppenbara fördelar för beställaren eller för samhället i stort.

DIGG föreslår däremot att en myndighet ska ha informationsplikt om en avgift kommer att tas ut för att säkerställa förutsebarheten för beställaren.

7.3.4 En schabloniserad avgift för offentlighetsuttag

DIGG avstyrker att schablonavgiften ska beräknas utifrån *antal filer*, då detta blir alltför oförutsebart för beställaren. Betänkandet tar upp flera starka argument emot denna modell, vilka DIGG håller med om. Det är väldigt varierande hur en myndighet har lagrat information, hur IT-system kan exportera ut den i filstrukturer och nivån på den slutliga avgiften är därmed alltför godtycklig. Otydligheten vad gäller antalet filer är inte enbart oförutsebar vid själva begäran, utan även oförutsebar över tid i takt med den teknologiska utvecklingen. Det innebär att uttag för samma informationsmängd år X, kan generera ett helt annat antal filer och kostnad år Y, på ett, för allmänheten, mycket oförutsebart sätt.

8.2.2 Särskilda skäl för att frångå fastställda avgifter

DIGG instämmer med utredningens bedömning att myndigheter ska ha en möjlighet till undantag, åt båda hållen. Med hänsyn till de skillnader som härrör från analoga respektive digitala utlämnanden, föreslår DIGG dock en mer tillåtande syn på undantag än vad som framkommer i utredningen.

DIGG anser, i kontrast till resonemangen i betänkandet, att när förhållandevis små informationsmängder lagras i många filer, torde det rimligtvis *alltid* vara motiverat av något konkret praktiskt eller tekniskt skäl. Trots detta innebär det inte per automatik att en avgift är nödvändig. Om en myndighet har information bestående av många filer, i ordnad form där en minimal arbetsinsats kan tillhandahålla informationen, borde det motivera att en myndighet kan sänka avgifterna om de anses oskäligt höga enligt schablon eller i övrigt ej nödvändiga.

Om det i förordningen istället införs ett får-krav att ta ut avgift (se detta yttrande kap. 7.3.2) anser DIGG däremot att den förändringen är tillräcklig för att uppnå samma utrymme för individuella bedömningar.

10.2.3 Konsekvenser för den som efterfrågar information i elektronisk form

DIGG instämmer i bedömningen att många offentlighetsuttag blir avgiftsfria. DIGG anser dock att förslaget, i sin helhet, innebär negativa incitament för en enskild person att begära ut, och därmed även vidareutnyttja, information. Som redogjort är det en godtycklig relation mellan hur myndigheter, och IT-system, lagrar eller ges möjlighet att exportera information i antal filer. Att utlämnanden upp till nio filer är avgiftsfria förändrar inte det i sak. DIGG ser särskilt att detta riskerar att innebära ett avgiftskrav för information som skulle kunna ha tillgängliggjorts som öppna data, men där den offentliga aktören ännu inte har tillgängliggjort detta proaktivt och på eget initiativ i enlighet med förslaget i öppna data-lagen.

10.3 Samhällsekonomiska konsekvenser

Sammantaget anser DIGG att förslagen till förändring av avgiftsförordningen inte på ett ändamålsenligt sätt främjar tillgången till information för vidareutnyttjande eller stärker offentlighetsinsynen. Tillgången till offentlig information som lagras i över nio filer, kommer att snedvridas till att gynna enbart de som är tillräckligt ekonomiskt resursstarka. För information som lagras i över nio filer får offentliga aktörer dessutom negativa ekonomiska incitament för att tillgängliggöra proaktivt som öppna data. En sådan utveckling anser DIGG gå emot själva syftet med öppna data-direktivet.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Anna Eriksson. I den slutliga handläggningen har också, ekonomichefen Maria Fanqvist, juristen Adam Panzer, specialisten Josefin Lassinantti och informationsarkitekten Mattias Ekhem deltagit. Föredragande har varit strategen Kristine Ulander.

Anna Eriksson